

ЗИГМУНД ФРОЙД УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНА

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою університету

Протокол № 10 від
«11» червня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ НЕЙРОФІЗІОЛОГІЇ

Освітній рівень: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Спеціальність: С4 Психологія

Освітньо-професійна програма "Психологія"

Статус дисципліни: обов'язкова

Форма навчання: денна

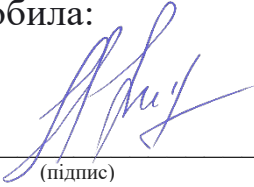
<u>Форма навчання</u>	<u>Курс</u>	<u>Семестр</u>	<u>Лекції (год.)</u>	<u>Практичні (год.)</u>	<u>Самостійна робота студента (год.)</u>	<u>Разом (год.)</u>	<u>Іспит (сем.)</u>
<u>Денна</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>34</u>	<u>16</u>	<u>100</u>	<u>150</u>	<u>3</u>

Київ-ЗФУУ
2025

Робоча програма розроблена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів в галузі С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини», Спеціальність: С4 Психологія, затвердженої вченою радою ЗФУУ (протокол № 10 від «11» червня 2025 року).

Програму навчальної дисципліни розробила:

Доктор медичних наук,
професор кафедри психології

(підпис)

Н. Мельник

Робочу програму обговорено та затверджено на засіданні кафедри психології

Протокол № 9 від “21” травня 2025 року

Завідувач кафедри психології

(підпис)

І. Клименко

Гарант ОПП «Психологія»

(підпис)

І. Клименко

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) „__” ____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) „__” ____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) „__” ____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) „__” ____ 20__ р., протокол №__
(підпис) (ПІБ)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	
Кількість кредитів - 5	Галузь знань – С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»	Статус дисципліни Обов’язкова Мова навчання Українська	
Модулів - 3	Спеціальність: С4 Психологія Освітньо-професійна програма «Психологія»	Рік підготовки	
		2-й	
Змістових модулів - 2		Семестр	
			3-й
Загальна кількість кредитів/годин - 5/150		Лекції (год.)	
		34	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 3 год.;	Ступень вищої освіти - Бакалавр	Практичні(год.)	
		16	
		Самостійна робота(год.)	
		100	
		Всього	
		150	
		Вид контролю	
			Екзамен

2.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи нейрофізіології» є надати знання з фізіології центральної та периферичної нервової системи, фізіологічних особливостей функціонування нейроендокринної системи, будови та функції сенсорних систем та взаємозв'язок функціонування сенсорних органів та їх анатомічні структур.

Сформувати знання щодо формування міжнейронних зв'язків, особливостей патологічних змін у нервовій системі, нейроендокринних органах.

Надати сучасні знання щодо нейроендокринних органів та значення біологічно активних речовин у функціонуванні нервової та ендокринної систем.

Забезпечити знання щодо гормональної регуляції статевих систем та взаємозв'язок психоемоційних станів із гормональними змінами у статевих органах.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи нейрофізіології» є:

- Ознайомлення здобувачів освіти з будовою та функціонуванням нервової системи на різних рівнях її організації.
- Формування знань про нейрофізіологічні механізми психічних процесів, поведінки та адаптації людини.

- Вивчення взаємодії нервової системи з іншими системами організму та її ролі у підтриманні гомеостазу.
- Розвиток умінь аналізувати та інтерпретувати нейрофізіологічні процеси у контексті психологічної діяльності.
- Засвоєння базових методів дослідження нервової системи та їх практичного застосування у психології й психотерапії.
- Формування професійної компетентності для інтеграції нейрофізіологічних знань у майбутню практику психолога.
- Поняття рефлексів та їх формування, значення гормонального регулювання для реактивності нервової, ендокринної та статевих систем та можливі патологічні стани та їх корекція.
- Значення біологічно активних речовин у функціонуванні нейроендокринних та їх вплив на психоемоційні стани людини у різних вікових групах.

2.3. Найменування компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Забезпечення підготовки фахівців у галузі психології здійснюється за системним принципом наступності дисциплін, що формують у студентів поступове оволодіння теоретичними знаннями, практичними навичками та професійними компетентностями.

Пререквізити:

- Загальна психологія — формує базові знання про психічні процеси, що потребують нейрофізіологічного пояснення.
- Анатомія центральної нервової системи та фізіологія вищої нервової діяльності — дає фундаментальні знання про будову та функції ЦНС, необхідні для розуміння нейрофізіологічних механізмів.
- Методи дослідження в психології — формують навички наукового аналізу, необхідні для вивчення нейрофізіологічних процесів.

Постреквізити:

Засвоєння курсу «Основи нейрофізіології» є базою для подальшого вивчення таких навчальних дисциплін:

- Клінічна психологія — закономірності виникнення, перебігу та корекції психічних розладів, а також розробляє методи діагностики, профілактики й психологічної допомоги людям із порушеннями психічного здоров'я.
- Основи психіатрії — дисципліна, що вивчає основні принципи діагностики, класифікації та лікування психічних розладів.

- Основи психофармакології — курс, присвячений дослідженню впливу лікарських препаратів на психіку та їх застосуванню у психіатрії й психотерапії.
- Основи нейрокорекції — дисципліна, що формує знання та навички використання методів корекції й розвитку психічних функцій на основі роботи нервової системи.

2.5. Результати навчання

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Нейрофізіологія органів центральної та периферичної нервових систем. Нейроендокринна система органів та її функціонування.

Тема 1. Нейроморфологія - нейроанатомія, нейрогістологія та нейрофізіологія.

У цій темі визначаються основні елементи нервової тканини, будова всіх клітин цієї тканини.

Особливості фізіологічного функціонування синаптичних контактів, рецепторів та ефекторів у сенсорних та рухових системах.

Тема 2. Фізіологічні основи органів центральної нервової системи (ЦНС), особливості функціонування кори великих півкуль головного мозку, мозочка. Особливості будови органів ЦНС екранного та ядерного типу. Будова спинного мозку, функціональне значення корінців спинного мозку, ядра спинного мозку.

У цій темі визначаються типи нервової системи – екранного типу та ядерного, особливості формування та функціонування кожного типу.

Типи нейронів у корі головного мозку та мозочку, поняття про 12 пар черепно-мозкових ядер та нервів, їх зв'язок зі спинним мозком. основні елементи нервової тканини, будова всіх клітин цієї тканини. Сегменти спинного мозку та їх функціональне значення.

Тема 3. Органи периферичної нервової системи (ПНС), їх значення для діяльності нервової системи та створення нисхідних та висхідних нейронних шляхів, синаптичні контакти рефлекторної дуги.

У цій темі розглядається принцип функціонування нервової тканини у ПНС. Основні анатомічні частини периферичного нерва, чутливих нервових вузлів. Поняття автономної нервової системи – відмінності від функціонування симпатичної та парасимпатичної нервової систем.

Тема 4. Патологічні зміни у функціонуванні нервової системи, типи інсульту та його функціональні прояви, стратегії психологічної допомоги хворим після виникнення порушень органів нервової системи.

У цій темі розглядається поняття про деменцію, причини виникнення та функціональні порушення за умов різних форм деменції. Типи інсульту – відмінності у розвитку геморагічного та ішемічного форм інсульту. Стратегії лікування та реабілітації за умов різних форм інсульту. Важливість психологічної допомоги хворим на деменцію та інсульт, алгоритми допомоги.

Тема 5. Функціональні особливості нейроендокринної системи, поняття біологічно активних речовин та їх фізіологічне значення (гормони та нейромедіатори). Периферичні органи ендокринної системи, їх патологічні стани та стратегії допомоги психолога за умов різних патологій ендокринної системи.

У цій темі розглядається значення ендокринної системи на функціонування нервової системи, особливості впливу гормонів на органи різних систем. Поняття нейросекреторних органів – гіпоталамуса, гіпофіза та епіфіза. Значення гормонів, принцип зворотнього зв'язку у ендокринній системі. Особливості нейрорегуляції ендокринної системи. Особливості психоемоційного стану людини за умов патологій ендокринної системи та допомога психолога за цих умов.

Змістовий модуль 2. Фізіологічні особливості сенсорних систем, значення шкіри як рецепторного поля тактильної чутливості. Фізіологічні аспекти серцево-судинної системи (ССС) – як основної системи кровопостачання мозку, патологічні стани нервової системи пов'язані з патологіями СССР. Статева система, її вплив на психоемоційні стани, важливість психологічної підтримки та її основні напрямки.

Тема 6. Сенсорні системи.

Ця тема об'єднує знання з анатомії та доповнює фізіологічні особливості функціонування органів чуття, через які нервова система отримує подразнення із зовнішнього і внутрішнього середовищ та сприймає ці подразнення у вигляді відчуттів Існує 5 різновидів відчуттів: дотику, смаку, нюху, слуху та рівноваги, зору.

У цій темі розглядається поняття аналізатора. **Аналізатор** – здійснює зв'язок ЦНС із зовнішнім та внутрішнім середовищем.

Аналізатор має 3 частини:

- 1) периферійна частина – орган чуття;
- 2) проміжна – провідні шляхи і підкіркові утвори;
- 3) центральна – кора великих півкуль, де проходить остаточний аналіз і синтез відчуття.

Тема 7. Фізіологічні особливості сприйняття подразнень шкіри людини, рецептори та їх особливості.

У темі розглядається шкіра, як рецепторний орган тактильної чутливості.

Шкіра складається з епідермісу, дерми та підшкірної жирової клітковини. У шкірі людини розташовані рецептори - вільні нервові закінчення, барорецептори, тактильні рецептори, терморецептори, хеморецептори.

Тема 8. Особливості функціонування серцево-судинної системи та її значення у забезпеченні кровопостачання нервової системи. Патологічні зміни нервової тканини за умов порушень серцево-судинної системи.

У темі вивчається судинна система організму, яка складається з двох окремих компонентів: серцево-судинної системи та лімфатичної системи.

Особливості кровопостачання у ЦНС та ПНС, гемато-енцефалічний бар'єр, патологічні зміни нервової тканини за умов геморагічного та ішемічного інсультів, аутоімунні демієлінізуючі захворювання нервової системи, значення психологічної підтримки за умов цих патологій. Вікові зміни серцево-судинної системи.

Тема 9. Особливості гормональної регуляції у жіночій та чоловічій статевих системах та її вплив на психологічний стан людини.

У темі розглядаються особливості нервової та ендокринної регуляції у жіночій та чоловічій статевих системах, вікові зміни функціонування обох систем, вплив на психоемоційний стан жінки за умов різних фаз оваріально-менструального циклу. Фізіологічні зміни статевих органів у різні періоди життя людини.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни

Назви базових тем і тем практичних занять	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			Контрольні заходи
		л.	с.	с.р.	
Базова тема 1. Нейрофізіологія органів центральної та периферичної нервових систем. Нейроендокринна система органів та її функціонування.					
Тема 1. Нейроморфологія - нейроанатомія, нейрогістологія та нейрофізіологія.	18	4	2	12	Поточне опитування, реферати, тестування
Тема 2. Фізіологічні основи органів центральної нервової системи (ЦНС), особливості функціонування кори великих півкуль головного мозку, мозочка. Особливості будови органів ЦНС екранного та ядерного типу. Будова спинного мозку, функціональне значення корінців спинного мозку, ядра спинного мозку.	17	4	2	11	
Тема 3. Органи периферичної нервової системи (ПНС), їх значення для діяльності нервової системи та створення нисхідних та висхідних нейронних шляхів, синаптичні контакти рефлекторної дуги.	17	4	2	11	

Тема 4. Патологічні зміни у функціонуванні нервової системи, типи інсульту та його функціональні прояви, стратегії психологічної допомоги хворим після виникнення порушень органів нервової системи.	17	4	2	11	
Тема 5. Функціональні особливості нейроендокринної системи, поняття біологічно активних речовин та їх фізіологічне значення (гормони та нейромедіатори). Периферичні органи ендокринної системи, їх патологічні стани та стратегії допомоги психолога за умов різних патологій ендокринної системи.	17	4	2	11	
Разом за базовою темою 1	86	20	10	56	
Базова тема 2. Фізіологічні особливості сенсорних систем, значення шкіри як рецепторного поля тактильної чутливості. Фізіологічні аспекти серцево-судинної системи (ССС) – як основної системи кровопостачання мозку, патологічні стани нервової системи пов'язані з патологіями ССС. Статева система, її вплив на психоемоційні стани, важливість психологічної підтримки та її основні напрямки					
Тема 6. Сенсорні системи.	14	2	1	11	Поточне опитування, реферати, тестування
Тема 7. Фізіологічні особливості сприйняття подразнень шкіри людини, рецептори та їх особливості.	16	4	1	11	
Тема 8. Особливості функціонування серцево-судинної системи та її значення у забезпеченні кровопостачання нервової системи. Патологічні зміни нервової тканини за умов порушень серцево-судинної системи.	16	4	1	11	
Тема 9. Особливості гормональної регуляції у жіночій та чоловічій статевих системах та її вплив на психологічний стан людини.	16	4	1	11	
Разом за базовою темою 2	62	14	4	44	
Екзамен	2		2		
Всього	150	34	16	100	

5. Тематика практичних занять з дисципліни

Практичне заняття № 1.

Нейроморфологія - нейроанатомія, нейрогістологія та нейрофізіологія.

На занятті вивчаються основні елементи нервової тканини, будова всіх клітин цієї тканини, а також особливості фізіологічного функціонування синаптичних контактів, рецепторів та ефекторів у сенсорних та рухових системах.

Практичне заняття № 2

Фізіологічні основи органів центральної нервової системи (ЦНС), особливості функціонування кори великих півкуль головного мозку, мозочка.

На семінарському занятті приділяється увага особливостям будови органів ЦНС екранного та ядерного типу, вивчається пошарове розташування нейронів у корі головного мозку з акцентом на функціональні взаємодії нейронів. Вивчається локалізація функціональних полів кори великих півкуль головного

мозку.

Вивчається нейрофізіологічна особливість спинного мозку, функціональне значення корінців спинного мозку та ядер спинного мозку.

Практичне заняття № 3

Органи периферичної нервової системи (ПНС), їх значення для діяльності нервової системи та створення нисхідних та висхідних нейронних шляхів, синаптичні контакти рефлекторної дуги.

На занятті розглядається принцип функціонування нервової тканини у ПНС. Основні анатомічні частини периферичного нерва, чутливих нервових вузлів. Поняття автономної нервової системи – відмінності від функціонування симпатичної та парасимпатичної нервової систем. Вивчається рефлекторна дуга, типи рецепторів та будова ефекторів.

Практичне заняття № 4

Патологічні зміни у функціонуванні нервової системи, типи інсульту та його функціональні прояви, стратегії психологічної допомоги хворим після виникнення порушень органів нервової системи.

На семінарському занятті розглядається поняття про деменцію, причини виникнення та функціональні порушення за умов різних форм деменції. Типи інсульту – відмінності у розвитку геморагічного та ішемічного форм інсульту. Стратегії лікування та реабілітації за умов різних форм інсульту. Важливість психологічної допомоги хворим на деменцію та інсульт, алгоритми допомоги.

Практичне заняття № 5

Функціональні особливості нейроендокринної системи, поняття біологічно активних речовин та їх фізіологічне значення (гормони та нейромедіатори). Периферичні органи ендокринної системи, їх патологічні стани та стратегії допомоги психолога за умов різних патологій ендокринної системи.

На занятті вивчається значення ендокринної системи на функціонування нервової системи, особливості впливу гормонів на органи різних систем. Поняття нейросекреторних органів – гіпоталамуса, гіпофіза та епіфіза. Значення гормонів, принцип зворотнього зв'язку у ендокринній системі.

Особливості нейрорегуляції ендокринної системи у периферичних органах ендокринної системи (щитоподібна, прищитоподібні залози, наднирники). Особливості психоемоційного стану людини за умов патологій ендокринної системи та допомога психолога за цих умов.

Практичне заняття № 6

На занятті вивчаються фізіологічні особливості функціонування органів чуття, через які нервова система отримує подразнення із зовнішнього і внутрішнього середовищ та сприймає ці подразнення у вигляді відчуттів від 5 різновидів відчуттів: **дотику, смаку, нюху, слуху та рівноваги, зору.**

У цій темі розглядається поняття аналізатора та його 3 частини:

- 1) периферійна частина – орган чуття;
- 2) проміжна – провідні шляхи і підкіркові утвори;

3) центральна – кора великих півкуль, де проходить остаточний аналіз і синтез відчуття.

Практичне заняття № 7

Фізіологічні особливості сприйняття подразнень шкіри людини, рецептори та їх особливості.

На семінарському занятті вивчається поняття реактивності рецепторів шкіри, типи нервових закінчень, їх локалізація. Визначаються типи рецепторів за різними класифікаціями – тип відчуття, будова, локалізація у шкірі, а саме за будовою - вільні та невольні нервові закінчення, за типом сприйняття - барорецептори, механорецептори, терморецептори, хеморецептори, ноцірецептори.

Практичне заняття № 8

Особливості функціонування серцево-судинної системи та її значення у забезпеченні кровопостачання нервової системи. Патологічні зміни нервової тканини за умов порушень серцево-судинної системи.

На семінарському занятті вивчається судинна система організму, яка складається з двох окремих компонентів: серцево-судинної системи та лімфатичної системи.

На занятті визначаються особливості кровопостачання у ЦНС та ПНС, гемато-енцефалічний бар'єр, патологічні зміни нервової тканини за умов геморагічного та ішемічного інсультів, аутоімунні демієлінізуючі захворювання нервової системи, значення психологічної підтримки за умов цих патологій. На семінарському занятті характеризуються вікові зміни серцево-судинної системи.

Семінарське заняття № 9

Особливості гормональної регуляції у жіночій та чоловічій статевих системах та її вплив на психологічний стан людини.

На семінарському занятті розглядаються особливості нервової та ендокринної регуляції у жіночій та чоловічій статевих системах, вікові зміни функціонування обох систем, вплив на психоемоційний стан жінки за умов різних фаз оваріально-менструального циклу. На занятті визначаються фізіологічні зміни статевих органів у різні періоди життя людини.

6. Тематика самостійних занять з дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія розвитку нейрофізіології. Поняття рефлексорної дуги, структура кори головного мозку та мозочка, клітини Беца – історія їх відкриття. Нервові закінчення, органи чуття та їх класифікація.	12
2	Характеристика синапсів нервової системи: холін-, адрен-, дофамін-, серотонін-, ГАМК-ергічні та ін.	11
3	Ембріональний розвиток органів центральної нервової системи (ЦНС). Формування мієлінових нервових волокон, відмінності між мієліновими та	11

	безмієліновими нервовими волокнами. Демієлінізуючі захворювання, нейроімунологія. Ембріональний розвиток органів периферичної нервової системи (ПНС)	
4	Аналізатори, поріг чутливості, типи сенсорних систем та їх класифікація	11
5	Вікові зміни серцево-судинної системи та їх зв'язок з патологіями нервової системи	11
6	Типи чутливих нервових закінчень у шкірі, значення потових залоз для психодіагностики	11
7	Типи гормонів за хімічною природою. Що спільне і що відмінне між гормонами та нейромедіаторами.	11
8	Особливості гормональної регуляції жіночої статеві системи у дівчаток підліткового віку. Вплив жіночих статевих гормонів на психоемоційний стан у підлітковому віці	11
9	Особливості гормональної регуляції чоловічої статеві системи у хлопчиків підліткового віку. Вплив чоловічих статевих гормонів на психоемоційний стан у підлітковому віці	11
Всього		100

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Основи нейрофізіології» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студентів:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати, презентації;
- екзамен.

8. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Основи нейрофізіології» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Екзамен
20%	10%	20%	10%	40%
Поточне оцінювання	Модульний контроль 1	Поточне оцінювання	Модульний контроль 2	
1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (5 занять, 5 тем – 5 оцінок). 2. Модульний контроль 1 проводиться на 5 занятті. Оцінка за Модульний контроль 1 виставляється на підставі виконання письмового завдання, а саме: 20 тестових завдань, кожне з яких має 5 балів.		1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (4 заняття, 4 теми – 4 оцінки). 2. Модульний контроль 2 проводиться на останньому практичному занятті. Оцінка за Модульний контроль 2 виставляється на підставі виконання письмового завдання, а саме: 20 тестових завдань, кожне з яких має 5 балів.		1. Відповідь на 2 запитання, кожне з яких 40 балів. У підсумку 80 балів. 2. Розв'язання 10 тестів по 2 бали = 20 балів

Усі форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів зазначенні в положенні університету про оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74		D (задовільно)
60-64	задовільно	E (достатньо)
35-59		FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34	незадовільно	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Комунікаційне програмне забезпечення (Google Chrome, Firefox)	1-9
2	Наявність доступу до мережі Інтернет	
3	Персональні комп'ютери, ноутбук.	
4	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	
5	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	
6	Програмне забезпечення: ОС Windows	
7	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні джерела:

1. Власенко С. Б. Анатомія та фізіологія центральної нервової системи людини: мультимедійні презентації лекційного курсу. Київ: НАВС, 2022.
2. Левенець С. В., Гаврилюк С. В., Боярчук О. Д. Основи нейрофізіології та вищої нервової діяльності: навч. посібник. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (видання актуальне для курсів, 2020-2021).
3. Фізіологія вищої нервової діяльності (ВНД): Навчально-методичний посібник / укл. Іонов І.А. та ін. Харків, 2021 (оновлені методичні вказівки).

Додаткові джерела:

1. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Волковська Г.І. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи. К.: ЦУЛ, 2019–2021.
2. Фізіологія людини: Навчальний посібник / Коц С.М., Коц В.П. 2024.

3. Помогайбо В., Петрушов А., Власенко Н. Основи антропогенезу: підручник. Київ: Академвидав, 2015. 144 с.
4. Помогайбо В.М., Петрушов А.В. Генетика людини: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2014. 280 с.
5. Пломін Р. Генплан. Як ДНК робить нас тими, ким ми є. Пер. з англ. М. Солдаткіної. Київ: Видавнича група КМ-БУКС, 2019. 320 с.
6. Свааб Дік Наш творчий мозок. Пер. з нім. С. Зубченко. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 463 с.

Інформаційні ресурси:

1. Журнал «Нейрофізіологія» [Springer – Neurophysiology Journal akademperiodyka.org.ua](http://Springer-Neurophysiology-Journal.akademperiodyka.org.ua)
2. Інститут фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України bogomoletz.in.ua (портал інституту).
3. Товариство клінічних нейрофізіологів України (ГО «ТКН») tkn.org.ua (навчальні програми, стандарти, публікації). knf.org.ua
4. International Federation of Clinical Neurophysiology (IFCN): ifcn.info – міжнародна федерація, що об'єднує національні товариства нейрофізіологів.
5. American Clinical Neurophysiology Society (ACNS): acns.org – офіційний сайт американського товариства, стандарти та протоколи.
6. European Federation of Clinical Neurophysiology (EFCN): efcn.info – європейська мережа для обміну дослідженнями та клінічними практиками.